

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060101

DOM
2014-05-15
Stockholm

Mål nr
M 10529-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2013-10-24 i mål nr M 108-99, se bilaga A

KLAGANDE

Ljusdal Energi Aktiebolag

MOTPARTER

1. Kammarkollegiet
2. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
3. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
4. Ljusdals kommun

SAKEN

Ansökan om tillstånd att anlägga Hennans kraftverk inom Ljusdals kommun, Gävleborgs län; nu fråga om förlängning av provotid

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

A. Mark- och miljööverdomstolen avslår yrkandena om huvudförhandling och syn samt förhör.

B. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på följande sätt. Prövotiden och kontrollprogrammet vad avser påverkan på vattenkemin i Bäckesjön/Storsjön ska avslutas och fortsatt kontroll ske inom ramen för bolagets egenkontroll.

C. Ljusdal Energi Aktiebolag ska ersätta Kammarkollegiet för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 16 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker.

Dok.Id 1146954

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Ljusdal Energi Aktiebolag (bolaget) har yrkat att prövotiden för Hennans kraftverks avslutas med fastställande av vattendomstolens deldom den 15 juni 1998 (DVA 35). Bolaget har vidare yrkat att i vattendomen föreskrivet kontrollprogram avslutas och övergår till kontroll av vad som kan påverkas av den kontinuerliga driften i enlighet med egenkontrollprogram som definieras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Kammarkollegiet, Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Länsstyrelsen i Västernorrlands län har motsatt sig bolagets yrkanden och vidhållit att prövotiden bör förlängas med 4 år.

Myndigheterna har å sin sida yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska hålla huvudförhandling och syn för målets avgörande. Kammarkollegiet har också åberopat muntliga förhör till styrkande av behovet av förlängd prövotid.

Ljusdals kommun har inte motsatt sig bolagets yrkanden.

Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 16 000 kr avseende arbete.

BAKGRUND

Vattendomstolen lämnade 1998 tillstånd till anläggande och drift av ett nytt kraftverk vid Hennan. Tillståndet innebär att bolaget får avleda 8,5 kbm/s från Hennansjön. Avledandet av vattnet sker via en bergtunnel från Hennansjön samt tilloppstub till kraftverket och släpps ut i Bäckesjön via utloppstub. Den naturliga vattenvägen från Hennansjön går via Våljeån till Storsjön och därefter till Bäckesjön. Vid utloppet från Hennansjön till Våljeån ligger en regleringsdamm som reglerar vattenföringen i ån. Regleringen av Hennansjön utövas av Ljusnan-Voxnans regleringsföretag enligt gällande vattendom.

Vad avser vattenhushållningen föreskrevs att vatten inte får avledas till kraftverket när Våljeåns vattenföring i juni understiger 1,5 kbm/s, i juli –augusti 2,5 kbm/s, i september 1,5 kbm/s och i oktober-maj 1 kbm/s. Vidare föreskrevs att sökanden skulle i samråd med Fiskeriverket, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Ljusdals fiskevårdsområdesförening och Hennans byaråd besköta och genomföra ett kontrollprogram som skulle undersöka vilken effekt den ändrade vattenföringen till Bäckesjön/Storsjön har på vattenkemin i sjön och på öringens vandring i Våljeån. Kontrollprogrammet skulle för detta ändamål omfatta elfisken på fyra lokaler i Våljeån samt syrgashalt, siktdjup och vattentemperatur i Storsjön. Samordning skulle ske med recipeintkontrollen i Ljusnan-Voxnan vattenvårdsförbund. Vidare skulle undersökas vilka biotopåtgärder som lämpligen bör utföras i Våljeån med avseende på dess funktion som lek- och uppväxtområde för harr och öring. Sökanden skulle också inrätta anordningar för att mäta vattenståndet i Råtjärn och den framsläppta mängden vatten från Hennans regleringsdamm till Våljeån. Kontrollprogrammet skulle löpa minst två år innan arbetenas början och avslutas fyra år efter det kraftverket tagits i drift. Kontrollprogrammet kunde vid behov förlängas ytterligare fyra år.

Under rubriken ”Villkor i övrigt” föreskrivs i punkten 7 följande. ”Beslut i frågan om vilka övriga villkor som bör gälla till skydd för fisket skjuts upp till dess behövlig erfarenhet har vunnits av företagets inverkan på fisket. Prövotiden ska löpa lika länge som det ovan nämnda kontrollprogrammet. Snarast efter prövotidens utgång ankommer det på sökanden att till vattendomstolen inkomma med en redogörelse över de erfarenheter som vunnits under prövotiden samt anmäla vilka åtgärder som lämpligen bör företas eller vilka ersättningar som bör utgå. Vattendomstolen kommer därefter att uppta frågan till slutlig prövning. Vattendomstolen kommer då också att behandla frågan om vattenuttagets storlek skall vara beroende av den verkliga tillrinningen”.

Bolaget har till mark- och miljödomstolen inkommit med prövotidsredovisning och yrkat att prövotiden ska avslutas utan att ytterligare villkor föreskrivs.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN**Bolaget**

För driften av kraftverket avleds en del av vattnet i Hennansjön via en tunnel genom kraftverket direkt till Bäckesjön utan att passera Våljeån och Storsjön. Redan 1997 bildades en samrådsgrupp för kraftverket i syfte att undanröja olägenheter av kraftverket. Bolaget har varit generöst när det gäller vilka som skulle få medverka i samrådsgruppen samt vad som ska undersökas. Flera moment som utretts har innefattat frågor som bolaget inte kunnat påverka.

Undersökningarna avseende vattenkemi, temperatur- och syrgasförhållanden i Storsjön/Bäckesjön har genomförts och redovisats på sådant sätt att länsstyrelsen i Gävleborgs län som tillsynsmyndighet inte har något att erinra.

Kontroll av lekvandrande öring från Storsjön till Våljeån har kontrollerats under åtta höstar. Ansvar för fiskspärr i Våljeåns nedre del har legat på bolaget, men kontroll av fångst har utförts av lokalt boende som varit kopplade till Hennans byaråd och kompenserats ekonomiskt av bolaget. Fångsterna av lekvandrande öring har varierat från 1 till 12 individer, vilket visar på ett mycket svagt bestånd. Vid elfisken i Våljeån har lokalerna valts ut för att vara så lämpliga för årsungar (0+) av öring som möjligt. Den första omgången genomfördes av Fiskeriverket, men fr.o.m. 1998 har Erik Sjölander, Fisk och Vattenvård, utfört provtagningen. Vare sig när det gäller öring 0+ eller äldre öringar finns några korrelationer till perioden före respektive efter idrifttagandet av Hennans kraftverk. Möjligtvis kan en trend av ökande tätheter i den övre lokalen spåras, men inte i övrigt. Det kan ifrågasättas om öringsungarna härstammar från Storsjön eftersom det under höstarna 2010 och 2011 fångades i Våljeåns spärrfiske endast 2 hannar 2010 och en hona 2011 trots att tätheten öring 0+ på den övre lokalen var klart högre 2011 och 2012 än efter år med flera fångade öringar i fiskspärren.

Bolaget har ingen regleringsrätt i Hennansjön och har inte möjlighet att påverka de lägsta flödena i Våljeån. Biotopvårdsåtgärder har genomförts i samråd med Ljusdals

fiskevårdsområdesförening. Bolaget har bidragit till att förbättra den ekologiska statusen i Väljeån genom att ta bort det tidigare befintliga vandringshindret, Bergmansdammen. Några önskemål på ersättningar för skador har hittills inte framställts.

Provtagning och diskussioner under 16 år bör utgöra tillräckligt underlag. Prövotiden bör avslutas och kontrollprogrammet för provtiden ersättas med ett egenkontrollprogram som utarbetas och utvärderas i samråd med tillsynsmyndigheten. Egenkontrollprogrammet ska utföras enligt samma standard som under provtiden. I ”Manual för effektuppföljning av åtgärder i vatten – med fokus på fisk” (meddelande nr 2013:18) har länsstyrelsen i Jönköpings län beskrivit möjliga metoder för kontrollprogram. I redovisningen finns inte den metod som provats vid Hennans kraftverk med undersökning av vandringsfisk med nät i utloppskanalen. Detta bör därför utgå ur det ordinarie egenkontrollprogrammet. De lägsta flödena i Väljeån avgörs av domar om Hennansjöns reglering vari bolaget inte har något inflytande. Det finns inte sakliga skäl att behålla frågor kopplade till detta i egenkontrollprogrammet. Skötsel och vård av fisk och fiske i vattensystemet hanteras av Ljusedals fiskevårdsområdesförening. Frågan om lekvandrande öring från Storsjön till Väljeån ligger utanför bolagets kontroll och bör rätteligen inte ingå i kontrollen. Inom ramen för provotidsärenden gäller att det enbart är öppet för just de frågor som omfattas av provtiden.

Att förlänga provtiden av mer allmänna skäl torde strida mot prövningsreglerna och ska istället hanteras via omprövningsmöjligheterna i miljöbalken. Bolaget anser det väsentligt att metoder som använts under provtiden upprepas på lika sätt som under denna.

Egenkontrollprogrammet bör upprättas och följas upp av länsstyrelsen i Gävleborgs län som tillsynsmyndighet.

Kammarkollegiet

Av redogörelsen för spärrfisket framgår att för de fyra första referensåren redovisas en vandring av 17 hanar och 15 honor. För perioden med kraftverket i drift redovisas åren 2009, 2010, 2011 och 2012 en nedgång i vandringen till 9 hanar och 6 honor. Elfisket visar att öringen som normalt lever i ån i cirka 2 år efter kläckning inte klarar att leva den tiden i ån och bli större än 0+. Förekomsten av stensimpans årsungar visar inte att vintertappningen i Våljeån är acceptabel för öringens behov eftersom dessa inte har samma krav på miljön. För att prøvotiden ska kunna avslutas krävs att det kan fastställas villkor som tillförsäkrar en öringvandring från Storsjön till Våljeån, förhindrar torrläggning av lekbottnarna med öringrom samt garanterar att öringen kan överleva i ån. Bolaget ska i målet redovisa hur det ska undvikas att verksamheten medverkar till att miljö kvalitetsnormen god ekologisk status år 2021 inte följs.

Av vattendomstolens dom framgår inte att tillståndet till Hennans reglering begränsar möjligheten att föreskriva villkor för kraftverket. Om rådighet eller behörighet saknas krävs att tvångsrätt yrkas av bolaget eller att behörighet erhålls genom avtal med regleringsföretaget.

För det fall prøvotiden avslutas ska slutliga villkor föreskrivas enligt följande.

- Faunapassage ska anordnas som medger säker vandring förbi dammen, uppströms och nedströms. Till faunapassagen ska släppas vatten inom ramen för villkor om minimitappning.
- Kraftverkets drift ska begränsas så att tappning sker hela året till Våljeån motsvarande ett miljöanpassat flöde i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens rapport 2013.12, "Ekologiska flöden och ekologisk anpassning av vattenreglering". Fastställandet av villkoret om tappning till Våljeån delegeras till tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Det har inte skett några större förändringar i sjöarnas vattenkemiska förhållanden sedan kraftverket togs i drift och dessa kontroller kan utgå ur programmet.

Av de elprovfisken som har utförts under de 4 år kontrollprogrammet pågått efter kraftverkets idrifttagande kan man se att det är låga tätheter av öringsyngel 0+ och att vinteröverlevnaden till större öringar är ännu lägre. Elfiskeresultaten antyder att det inte blivit sämre än tidigare men det betyder inte att det inte finns problem för öringbeståndets fortsatta utveckling i Våljeån. Före det att kraftverket togs i drift fångades 17 öringhanar och 15 öringhonor i fiskfällan. Eftre idrifttagandet fångades 9 hanar och 6 honor på lika många år, vilket alltså är en klar försämring av den förändrade flödesdynamiken i Våljeån.

Under åren 2011 och 2012 har bolaget efter länsstyrelsens rekommendation bedrivit nätfiske i anslutning till kraftverkets utloppstunnel i Bäckesjön för att undersöka om lekvandrande öring söker sig dit istället för upp i Våljeån. Nätrovfiske med anpassad nätmaska är en lämplig metod för att fånga vuxen öring i utloppskanalen från kraftverket. Även om inga öringar hittills fångats vid kraftverksutloppet behöver undersökningarna fortsätta och utvecklas under en längre tid innan man kan utesluta att öring inte dras till utloppet.

Det låga antalet fångade öringar ger en indikation på ett väldigt utsatt bestånd. Att försämrade villkoren ytterligare kan leda till att beståndet försvinner helt. Med tanke på den osäkra status som öringbeståndet nu har i Våljeån så finns skäl att förlänga provotiden avseende undersökningar av öringbeståndets utveckling. Det finns också en uppenbar risk att miljökvalitetsnormerna inte uppnås på grund av det ändrade flödet i Våljeån. Under den förlängda provotiden bör samma typ av undersökningar på öringbeståndet utföras som tidigare. Det innebär årliga elfiskeundersökningar, fortsatt användande av uppvandringsspärren i nedre delen av Våljeån och fortsatta provfisken i anslutning till kraftverkets utloppskanal.

Tillståndsdomen medger möjlighet att släppa mer vatten till Våljeån om bolaget väljer att inte utnyttja hela utbyggnadsvattenföringen.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Undersökningarna av uppvandrande öring i Väljeån visar att antalet öringar är mycket litet. Under perioden 1999-2007 innan kraftverket togs i drift år 2008 fångades totalt 32 större öringar vid vandringskontroll. Efter kraftverkets idrifttagande fångades totalt 15 större öringar vid vandringskontroll 2009-2012. I redovisningen av elfisken återges endast fångst av årsungar av öring. För att få en uppfattning om vidare överlevnad till utvandring från Väljeån måste även tätheten av äldre öringungar beaktas.

Elfiskeundersökningarna indikerar att få öringungar överlever fram till utvandring nedströms och senare återvandring till Väljeån för reproduktion. Förekomsten av stensimpa kan inte tas till intäkt för att vinteröverlevnaden av öring inte påverkas av den förändrade vattenföringen. Det kan antas att öringungarna behöver minst två år av tillväxt i Väljeån innan de vandrar ut i Storsjön och ytterligare minst två år innan återinvandring sker för lek. Effekterna av de nya vattenföringsförhållandena på öringens vandring från och till Väljeån kan inte fullt ut studeras förrän tidigast fyra år efter att effekterna från de nya förhållandena slagit igenom. Kraftverket togs i drift i november 2008 varför året 2009 bör betraktas som det första effektåret. Påverkan på yngre stadier av öring kan förväntas redan under detta år, men effekter på återinvandring visar sig först från 2013 och framåt. Några undersökningar har inte genomförts efter år 2012. De hittills erhållna resultaten särskilt vad avser det vandrande öringbeståndets status i Väljeån motiverar att prøvotiden förlängs med fyra år.

Ljusdals kommun har genom kommunstyrelsen anfört att om prøvotiden bör förlängas, så kan undersökningsparametrar som inte tillför undersökningen mer information uteslutas och urvalet av vad som ska ingå i kontrolprogrammet beslutas av tillsynsmyndigheten.

REMISSYTTRANDEN

Myndighetsnämnden i Ljusdals kommun har instämt i vad kommunstyrelsen anfört.

Ljusdals fiskevårdsområdesförening

Redan idag finns indikationer på att antalet uppvandrande öringar i Väljeån minskar. En säker bedömning av hur exploateringen har påverkat öringen kan inte fastställas redan nu. Fiskevårdsområdesföreningen har inte brustit när det gäller kontrollen av fisketrycket utan har skärpt regelverk och bevakning under den tid kontrollprogrammet varit aktivt, vilket gynnar bolaget.

Det bör utses en ny utförare av kontrollprogrammet. Metodiken som använts är välkänd och etablerad varför enda faran vid byte är mycket små acceptabla felvärden om de tidigare utförda kontrollerna är korrekta. Vid stora avvikelser bör tidigare utförda kontroller bedömas med stor skepsis.

När det gäller prover på de vattenkemiska förhållandena så krävs också ett förlängt kontrollprogram på grund av den långsamma omsättningen av vatten i Storsjön.

Kontrollprogrammet bör fortsätta i ytterligare fyra år för att man säkrare ska kunna se konsekvenserna för öring, övriga fiskarter och andra förhållanden som påverkas genom kraftverksbygget.

Hennans byaråd

Kontrollprogrammet bör fortsätta i minst 4 år till för att man säkrare ska kunna se konsekvenser för öring, övriga fiskarter och andra förhållanden som påverkas genom kraftverksbygget. Tidigare var medelvattengenomströmningen i Väljeån cirka 6 sekundkubik och idag efter kraftverkets igångsättande rinner 1,3 sekundkubik. Storsjön som är cirka 1800 hektar får större delen av sitt vatten från Hennansjön som är 2 200 hektar. Efter kraftverkets igångsättande har Storsjön tappat 5/6 av vatten som tidigare kom från Hennansjön. Kontrollfisker med fiskspärr visar att det blivit en mer än halvering av uppvandrande fisk i Väljeån på en tidigare svag stam.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om det finns skäl att förlänga provotiden och löptiden för kontrollprogram avseende tillstånd för kraftverk, för att fastställa slutliga villkor till skydd för fisket eller om den ska avslutas.

Med den bedömning som Mark- och miljööverdomstolen har i sakfrågan finner domstolen att det inte finns skäl bifalla motparternas yrkanden om huvudförhandling och syn samt förhör. Yrkandena om detta ska därmed avslås.

I tillståndsdomen befarades att vattenavledningen från Hennansjön till Bäckesjön via Hennans kraftverk, skulle innebära skador på vattenkemin m.m. i Storsjön på grund av de ändrade vattenförhållandena. Som bolaget anfört har tillsynsmyndigheten bedömt att utförda undersökningar är tillräckliga och inte pekar på några skador. Provotiden bör därför kunna avslutas i denna del utan ytterligare villkor i detta avseende.

Vad gäller undersökningen av företagets påverkan på öringens vandring i Våljeån har bolaget i provotidsredogörelsen bedömt att genomförda elfisken visar att reproduktionen av öring i Våljeån inte har påverkats negativt under provotiden, och att riklig förekomst av stensimpans årsungar visar att bottenfrysningar inte förekommit. Enligt motparterna visar provotidsredovisningen att antalet uppvandrande öringar i Våljeån, från en redan låg nivå, halverats under den tid som kraftverket varit i drift. Resultatet har av motparterna tolkats som att förhållandena i Våljeån efter kraftverkets idrifttagande inte gör det möjligt för öringsyngel att övervintra och växa upp och vandra ut i Storsjön för att återvända till ån för lek, på grund av otillräckligt vattenflöde. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har anfört att det kan antas att öringungarna behöver minst två år av tillväxt i Våljeån innan de vandrar ut i Storsjön och ytterligare minst två år innan återinvandring sker för lek samt att effekterna av de nya vattenföringsförhållandena på öringens vandring från och till Våljeån därför inte fullt ut kan bedömas förrän tidigast fyra år efter att effekterna av de nya förhållandena slagit igenom.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer mot bakgrund av vad som framkommit i målet att den tid som undersökningen pågått inte är tillräcklig för att effekterna av kraftverksföretaget på öringens vandring ska kunna bedömas på ett tillfredställande sätt. I tillståndsdomen angavs också att prøvotiden vid behov kunde förlängas med fyra år.

Som bolagets talan får uppfattas har bolaget bedömt att det inte är ändamålsenligt att förlänga prøvotiden eftersom bolaget inte har möjlighet att påverka minimitappning och vårflodslänkande sköljningar av Våljeån då tappningen sköts av Ljusnan-Voxnan regleringsföretag i enlighet med tidigare meddelade tillstånd för regleringsdammen. Bolaget har också anfört att utförda biotopåtgärder utgör tillräcklig kompensation.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att utrymmet för ytterligare åtgärder eller villkor till skydd för fisket, efter förlängd prøvotid för undersökningar, är begränsat med hänsyn till vad bolaget anfört, men att sådana åtgärder eller villkor inte kan uteslutas. Med tanke på att öringens vandring i Våljeån, enligt vad som framkommit, är starkt utsatt finner Mark- och miljööverdomstolen att det, även med ett begränsat utrymme för ytterligare åtgärder eller villkor, finns skäl att förlänga prøvotiden och tiden för undersökning av öringens vandring.

Kammarkollegiet har yrkat att prøvotidsredovisningen ska kompletteras med utredning om hur miljö kvalitetsnormerna för Våljeån ska kunna klaras. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att den föreskrivna prøvotiden inte omfattar denna fråga och att det därför inte är möjligt att ta upp frågan inom ramen för prövning av prøvotidens längd.

Sammanfattningsvis finner Mark- och miljööverdomstolen följande. Prövotiden och undersökningarna vad avser påverkan på vattenkemin i Bäckesjön/Storsjön ska avslutas och fortsatt kontroll ske inom ramen för bolagets egenkontroll. Prövotiden och undersökningarna vad avser påverkan på öringens vandring ska förlängas med fyra år. Under prøvotiden ska vad som föreskrivits i tillståndsdomen om elfisken, biotopåtgärder, mätning av vattennivå och vattenflöde samt samordning med recipientkontrollen gälla.

Enligt 25 kap. 2 § andra stycket miljöbalken har bolaget att svara för Kammarkollegiets rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen. Det yrkade beloppet är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2014-06-12

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsrådet Peder Munck, tekniska rådet Dag Ygland och hovrättsassessorn Anita Seveborg, referent.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2013-10-24
meddelad i
Östersund

Mål nr M 108-99

SÖKANDE

Ljusdal Energi Aktiebolag

SAKEN

Ansökan om tillstånd att anlägga Hennans kraftverk i Väljeåns utlopp ur Hennansjön inom Ljusdals kommun, Gävleborgs län; nu fråga om förlängning av prøvotid

Avrinningsområde: 48 (Ljusnan)
Koordinater: N: 6875380 E: 546700 (SWEREF 99 TM)

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen förlänger löptiden för det kontrollprogram som föreskrivits i Stockholms tingsrätts, vattendomstolen, dom 1998-06-15, DVA 35, under rubriken ”Kontroll” till 2016-11-14.

2. Mark- och miljödomstolen förlänger den i samma dom under rubriken ”Villkor i övrigt 7.” bestämda prøvotiden avseende frågan om villkor till skydd för fisket till 2016-11-14.

Dok.Id 186793

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

I dom den 15 juni 1998, DVA 35, i mål VA 48/97 lämnade Stockholms tingsrätt, vattendomstolen, Ljusdal Energi AB tillstånd att anlägga och bibehålla Hennans kraftverk. Bolaget ålades därvid att i samråd med Fiskeriverket m.fl. bekosta och genomföra ett kontrollprogram som skulle löpa under minst två år före arbetenas början och avslutas fyra år efter det att kraftverket tagits i drift.

Vattendomstolen beslutade vidare att uppskjuta frågan om villkor till skydd för fisket under en prøvotid som skulle löpa lika länge som kontrollprogrammet.

I målet är upplyst att Hennans kraftverk tagits i drift den 14 november 2008.

PRÖVOTIDSREDOGÖRELSE

Ljusdal Energi AB har den 19 mars 2013 till mark- och miljödomstolen inlämnat en prøvotidsredogörelse varav bl.a. följande framgår.

Under 2012 genomfördes kontrollprogrammets fjärde år efter Hennans kraftverks idrifttagande. Programmet har fullföljts enligt överenskommen plan och kompletterande överenskommelser med tillsynsmyndigheten och samrådsgruppen.

Några signifikanta förändringar på sjöarnas vattenkemiska eller hydrologiska förhållanden har inte gått att spåra sedan Hennans kraftverk togs i drift. Enligt de elfisken som genomförts har reproduktionen av öring i Väljeån i vart fall inte påverkats negativt under prøvotiden. Undersökningarna visar snarare på en ökning av öringbeståndet. Detta tyder på att de ändrade flödesförhållandena, med färre dagar av höga och mycket höga flöden i Väljeån som kraftverkets drift medfört, inte har någon negativ inverkan på reproduktionen av öring.

Antal och totalvikt av uppvandrande öring från Storsjön för lek i Väljeån visar att beståndet fortfarande är mycket litet. Vid elfiskeundersökningarna i Väljeån visar riklig förekomst av stensimpans årsungar att några bottenfrysningar inte förekommit sedan kraftverket tagits i drift.

Då inga påvisbara negativa effekter av Hennans kraftverk har kunnat spåras efter de fyra årens drift, anser bolaget att provotiden kan avslutas och ersättas med ett program för egenkontroll.

Vad gäller åtgärder för skador på fisket har Ljusdal Energi redan genomfört kompensande åtgärder. Bolaget har under byggtiden bekostat och uppfört ett kläckeri för att kunna bistå den lokala fiskevården med möjligheter att kläcka och plantera ut lokala fiskstammar. Utöver detta har även Våljeån biotopanpassats till de faktiska flöden som beror på regleringen av sjön Hennan och reglerna för driften av Hennans kraftverk. Bolaget anser att ytterligare skadekompenserande åtgärder inte är relevanta.

INKOMNA YTTRANDEN

Remissmyndigheter och sakägare har framfört bl.a. följande.

Länsstyrelsen Västernorrland, Miljöutredningar och fiske anser att utvecklingen hos öringbeståndet i Våljeån/Storsjön förefaller vara synnerligen osäker och förslår därför att provotiden förlängs med ytterligare fyra år.

Kammarkollegiet instämmer i yttrandet från Länsstyrelsen Västernorrland.

Länsstyrelsen Gävleborg anser att behov föreligger att förlänga provotiden med ytterligare fyra år.

Ljusdals kommun, Myndighetsnämnden, anser att:

- Elfisket bör redovisa resultatet av fler årskullar än 0+ då alla resultat kan vara avgörande för att bedöma huruvida beståndet i Våljeån är stationärt eller vandrande.
- Fiskspärren i sig utgör ett hinder där eventuellt uppvandrande fisk vänder och går tillbaka. Detta medför att resultatet av fångad fisk i fiskfällan inte behöver

representera eller påvisa antalet eller vandringsbenägenheten hos öringen i Storsjön.

- Dammluckans konstruktion som fiskvandringssväg kan ifrågasättas. Förslagsvis bör ett omlöp utredas med yttappning från Hennansjön.

Hennans byaråd önskar en förlängning av kontrollprogrammet med minst fyra år och att domstolen ålägger Ljusdals Energi att byta ut nuvarande kontrollutförare . Byrådet vill även få juridisk hjälp, på bekostnad av Ljusdals Energi, för att utreda om Ljusdals Energi följt vattendomen. Byrådet anser vidare att vattenflödet i Våljeån bör ses över och justeras under de perioder som kraftverket är i drift.

Ljusdals fiskevårdsområdesförening anser att kontrollprogrammet ska fortsätta i fyra år för säkrare bedömning av konsekvenser som eventuellt kan innebära oförutsedd skada för öring, övriga fiskarter och andra förhållanden som påverkas i samband med kraftverksbygget. Det är för tidigt att fastställa att "inga påvisbara negativa effekter av Hennans kraftverk kan spåras".

Vid en förlängning av prövotiden med fyra år ska en ny utförare av de praktiska och teoretiska kontrolluppgifterna utses, då det riktats misstro mot den nuvarande utföraren/konsulten vid årsstämman mars 2012. Stämman gav styrelsen till uppgift att besluta om framtida elfiske för konsulten vid nästföljande styrelsemöte. Styrelsen beslutade i april 2012 att nuvarande konsult inte har rätt att elfiska inom föreningens vatten/vattendrag, varken för egen del eller annan i dennes ställe.

Då metodiken som praktiserats under kontrollprogrammet är välkänd och etablerad ser föreningen inte någon större fara vid byte av utförare, förutsatt att de tidigare arbetena är korrekta utförda. Vid stora avvikelser bör tidigare utförda kontroller och elfisken bedömas med stor skepsis.

SÖKANDENS BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE

Ljusdal Energi AB har anfört bl.a. följande. Samrådsgruppen för Hennans kraftverk har varit verksam sedan den 7 april 1997. I denna grupp har kontrollprogrammet

kunnat redovisas och revideras. Samrådsförfarande har således genomförts redan innan miljöbalken trädde i kraft.

I vattendomstolens dom anges att kontrollprogrammet ska löpa *"minst två år före arbetenas början och avslutas fyra år efter det kraftverket tagits i drift"*. Detta har genomförts med viss marginal vilket framgår av prøvotidsredogörelsen. Då inga påvisbara negativa effekter av Hennans kraftverk kunnat spåras, vare sig i de angränsande sjöarnas vattenkemiska och hydrologiska förhållanden eller i Väljeåns reproduktion av de strömlevande fiskarterna öring och stensimpa, anser bolaget att prøvotiden kan avslutas och ersättas med egenkontrollprogram i enlighet med miljöbalken; en uppfattning som stöds även av Ljusdals kommun.

Ljusdal Energi AB yrkar således att prøvotiden för Hennan kraftverk avslutas och ersätts av egenkontrollprogram i enlighet med förslaget i prøvotidsredogörelsen.

Vid övergången till egenkontroll är det väsentligt att mark- och miljödomstolen beslutar att utföraren av elfisken i Väljeån även ska genomföra dessa under de första fyra åren. Detta stöds av den aktuella beskrivningen "Manual för effektuppföljning av åtgärder i vatten" (Länsstyrelsen i Jönköpings län; Meddelande nr 2013:18), vari anges att *"om man byter utförare av uppföljningen under pågående datainsamling finns det risk för att man får en oönskad felkälla. Det är således bättre att hålla fast vid en och samma utförare under hela uppföljningsperioden"*.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen finner att remissmyndigheterna och berörda sakägare har redovisat övertygande skäl att förlänga prøvotiden med fyra år.

Ljusdals fiskevårdsområdeförening och Hennans byråds begäran att den nuvarande kontrollutföraren ska bytas ut vid en förlängning av prøvotiden avser en fråga som lämpligen får prövas och avgöras av tillsynsmyndigheten.

Hennans byråds hemställan om juridisk hjälp på bekostnad av Ljusdals Energi kan inte lagligen bifallas. Det ankommer på byrådet att under målets handläggning självt tillgodose behovet av juridiskt bistånd. Frågan om vem som slutligen ska svara för eventuella rättegångskostnader kommer att avgöras då mark- och miljödomstolen skiljer målet ifrån sig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga DV425

Överklagande senast den 14 november 2013. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Göran Simonsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Simonsson, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund.